VALERICA SPORIŞ

ADJECTIVUL ÎN GALR. STUDIU DE CAZ

1. Principalul impuls al alegerii acestei teme l-a constituit confruntarea actuală a lingvistului cu situaţii şi probleme insuficient cercetate ştiinţific, ignorate sau controversate. Astfel, cercetarea de faţă şi-a propus ca obiectiv radiografierea modului de abordare a clasei adjectivului în GALR 2005, 2008. Ca preambul, am dori să subliniem faptul că, în ciuda afirmaţiilor autorilor:

> „Înglobarea într-o descriere de ansamblu (unitară) a rezultatelor convergente, dar obţinute în cercetări de orientare diversă […] a impus un efort de **unificare** şi **simplificare** terminologică” (*Prefaţă*, p. XI);
>
> „Lucrare colectivă, GALR se constituie prin integrarea – într-o descriere de ansamblu coerentă a structurii gramaticale a limbii române – a unor capitole redactate […].” (*Prefaţă*, p. XII),

această nouă *Gramatică a limbii române* este **nonunitară** în ceea ce priveşte maniera de structurare şi de abordare a faptelor lingvistice, şi ne referim aici la componenta morfologică, în special, la partea descriptivă a claselor de cuvinte. Poate că o configurare unitară a acestui subsistem al structurii gramaticale ar fi făcut ca informaţia să fie comprehensibilă şi accesibilă oricărui cititor interesat de acest domeniu.

2. Neajunsul noii *Gramatici* priveşte, în primul rând, modul de **definire** a fiecărei părţi de vorbire, neţinându-se întotdeauna seama de toate criteriile: *morfologic*, *sintactic*, *logico-semantic* şi *pragmatic*, criterii absolut necesare în stabilirea principalelor caracteristici ale fiecărei clase de cuvinte, cu atât mai mult cu cât noua ediţie asociază aspectul descriptiv cu perspectiva funcţional-pragmatică asupra limbii[1]. Poate nu ar fi fost lipsit de interes să se fi avut în vedere şi criteriul *etimologic*.

Valeria Guţu Romalo distinge conceptele de *părţi de vorbire*/ *clase de cuvinte*[2] şi *clase lexico-gramaticale*/*clase semantico-funcţionale*[3]. Din această perspectivă, adjectivul se încadrează *claselor lexico-gramaticale*, exceptând:

- subclasa proformelor adjectivale;
- subclasa adjectivelor pronominale;
- subclasa cantitativelor adjectivale.

Definiţia adjectivului este însă incompletă, dat fiind faptul că acesta constituie o clasă de cuvinte relativ omogenă. S-ar fi impus o definiţie elaborată, vizând toate criteriile menţionate mai sus (aşa cum bine a fost definit verbul şi, parţial, substantivul, adverbul, numeralul şi pronumele).

---

[1] Valeria Guţu Romalo, în *Prefaţă* (GALR 2005, 2008, vol. I, p. IX).
[2] Valeria Guţu Romalo, în capitolul *Clase de cuvinte* (*ibidem*, p. 60).
[3] Valeria Guţu Romalo, în *Introducere* (*ibidem*, p. 1).

DACOROMANIA, serie nouă, XV, 2010, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 24-34

2.1. Cel mai bine reprezentat este criteriul *morfologic*, interesat de flexiune şi de categoriile gramaticale materializate prin diverse tipuri de morfeme. Adjectivul este considerat termen flexibil, subordonat nominalului. Această legătură de dependenţă unilaterală este marcată prin redundanţa indicilor gramaticali care realizează acordul („mimetism morfologic"[4]). Specifice substantivului însoţitor, *genul*, *numărul* şi *cazul* sunt pentru adjectiv categorii pur formale, adică se înscriu numai în planul expresiei, nu şi al conţinutului, fapt care se justifică prin necesitatea acordului – realitate subliniată de GALR.

Se precizează că flexiunea adjectivului cuprinde forme distincte şi în raport cu determinarea[5]. Relaţia adjectivului cu articolul priveşte însă topica (fenomen sintactic), fenomenul conversiunii (articolul îndeplineşte rolul de „clasificator substantival"[6]), iar ca urmare a topicii, uneori şi sensul. Deşi articolul hotărât enclitic devine morfem de determinare, intrând în structura variabilă a adjectivului, în construcţii cu topică inversă (când adjectivul precedă substantivul), acesta rămâne „semn al determinării substantivului (sau a sintagmei nominale în ansamblu)"[7], „individualizând obiectul, şi nu calitatea"[8].

2.2. Criteriul *sintactic* vizează, pe de o parte, ocurenţa adjectivului în cadrul grupului nominal sau al grupului verbal, în calitate de termen dependent/secundar şi, pe de altă parte, poziţia sa de centru al grupului adjectival, având capacitatea de a selecta termeni adjuncţi. Din punctul de vedere al *teoriei rangurilor*, adjectivul are funcţie secundară (atribut) sau terţiară (element predicativ suplimentar, nume predicativ). În acest sens, GALR prezintă în detaliu *adjectivul-centru*[9], aspect neglijat de autorii altor gramatici.

Poziţia sintactică de complement provoacă însă disensiuni. Dacă gramatica tradiţională acceptă adjectivul ca realizare morfologică a complementului, lingvişti recunoscuţi neagă această realitate gramaticală. În această privinţă, autorii noii *Gramatici* afirmă:

> „Accidental, în structuri atipice, ca adjunct într-un grup verbal, adjectivul poate ocupa şi alte poziţii sintactice: [...]"[10],

recunoscând faptul că unele realizări sintactice de complement ale adjectivului sunt rezultatul unor elipse sau al unor structuri reduse[11]:

- circumstanţial de relaţie (devenit element de *tematizare*, prin anticiparea unui constituent al enunţului): ***De tânăr***, *e tânăr* […][12];

[4] M. Găitănaru 2002, p. 77.
[5] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.
[6] Pană Dindelegan 2003, p. 42.
[7] Irimia 1997, p. 81.
[8] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.
[9] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168-175; capitolul *Grupul adjectival*, în GALR 2005, vol. II, p. 105-113; 2008, vol. II, p. 106-114.
[10] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168.
[11] Vezi Neamţu 2007, p. 118-121.
[12] GALR 2005, vol. II, p. 524; 2008, vol. II, p. 554.

- complement comparativ („exprimat prin adjectiv (grup adjectival) este caracteristic comparației între calități atribuite aceluiaşi obiect": *E mai degrabă mic* ***decât mare***[13];
- circumstanțial de timp: ***De*** [când eram] ***mică*** *mi-a plăcut* [...][14];
- circumstanțial opozițional: *ciucuri albi* ***în loc de*** [ciucuri] ***negri***[15];
- circumstanțial cumulativ: ***Afară de*** [fată] ***harnică***, *fata mai era şi politicoasă*[16];
- circumstanțial de excepție: ***În afară de*** [bluze] ***roşii***, *nu mai are nicio bluză*[17];
- circumstanțial condițional: ***Sănătoasă*** [fiind], *ar rezolva şi ea problema*[18];
- circumstanțial concesiv: ***Chiar bolnavă*** [fiind], *tot a jucat în spectacol*[19].

Ultimele două poziții sintactice ridică cele mai multe semne de întrebare, deoarece unii lingvişti apreciază că adjectivul are aici funcție de nume predicativ, nu de complement (circumstanțial), ca urmare a structurii reduse[20].

În ceea ce priveşte complementul prepozițional, există inconsecvență în afirmații. În GALR 2005, vol. I se precizează că adjectivul poate ocupa această funcție: ***Din galbenă***, *substanța s-a făcut roşie, la soare*[21], în timp ce, în vol. II, grupul prepozițional adjectival este exclus, justificându-se că este vorba despre o relație de dublă subordonare (față de verb, dar şi față de nominalul cu care se acordă adjectivul): ***Din îmbujorată***, *fața i s-a făcut palidă*[22].

Poziția circumstanțial de cauză are însă un statut mai clar: ***Bucuros*** *că a câştigat la loto, şi-a invitat prietenii* [...]; [...] *nu mai putu vorbi* [...], ***de tristă*** *şi* ***de supărată***[23]. Deşi se poate pune clar problema existenței unei structuri reduse ([fiind] *bucuros*; *de tristă* şi *de supărată* [ce/cum era]), adjectivul rămâne una dintre realizările morfologice recunoscute ale acestui tip de circumstanțial. Suportă această realizare, în special, adjectivele calificative sau participiale care redau însuşiri.

2.3. Din punct de vedere *logico-semantic*, adjectivul reprezintă o clasă eterogenă de cuvinte, cu funcție de calificare, determinare sau cuantificare.

În general, sensul exprimat de adjectivul prototipic apare ca „*sens calificativ*"/ „*caracterizant*" sau ca „*sens–notă*"[24]. Substantivul exprimă noțiunea, iar adjectivul, „note ale noțiunii" sau „note din conținutul unei noțiuni"[25].

[13] GALR 2005, vol. II, p. 454-455; 2008, vol. II, p. 478.
[14] GALR 2005, vol. II, p. 478; 2008, vol. II, p. 504.
[15] GALR 2005, vol. II, p. 578; 2008, vol. II, p. 612.
[16] GALR 2005, vol. II, p. 583; 2008, vol. II, p. 617.
[17] Am considerat ilustrativ acest exemplu, în locul enunțului ambiguu semantic şi funcțional din GALR 2005, vol. II, p. 588; 2008, vol. II, p. 624: *Are diverse rochii*, ***afară de albe***.
[18] Am înlocuit enunțul din GALR 2005, vol. II, p. 555: ***Singură*** [fiind], *nu se duce în excursie.*
[19] GALR 2005, vol. II, p. 565; 2008, vol. II, p. 599.
[20] Vezi Draşoveanu 1997, p. 256-259.
[21] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 168.
[22] GALR 2005, vol. II, p. 419; 2008, vol. II, p. 441.
[23] GALR 2005, vol. II, p. 532; 2008, vol. II, p. 563.
[24] Draşoveanu 1997, p. 21-22.
[25] Ivănescu 1963, p. 259-267; *apud* Dimitriu 1999, p. 8.

La acest criteriu, inconsecvenţa noii *Gramatici* rezultă din utilizarea mai puţin riguroasă a termenilor: *a exprima/a atribui*. Majoritatea lingviştilor apreciază că adjectivul *exprimă* însuşiri (calitative sau cantitative, generale sau particulare), caracteristici sau proprietăţi ale obiectelor denumite morfologic prin substantive. În timp, s-a încercat să se revizuiască definiţia clasică, afirmându-se că adjectivul *nu exprimă* însuşiri, ci *atribuie* însuşiri obiectelor. *Atribuirea* se realizează prin procesul de *epiteză* (*adecvată* sau *neadecvată*)[26]. În opinia lui Ion Coteanu[27], adjectivul *adaugă* substantivului o indicaţie suplimentară de înţeles. Dacă în GALR, vol. I, în prima parte a prezentării clasei adjectivelor se afirmă că este vorba despre „atribuirea unei informaţii specifice"[28], în continuarea capitolului se oscilează între cele două verbe/postverbale:

> „Adjectivele calificative *exprimă* [subl. n. – V.S.] caracteristici variate ale obiectelor […]" (GALR 2005, vol. I, p. 142);
>
> „*Atribuirea* [subl. n. – V.S.] calităţii prin adjectiv substantivului […]" (GALR 2005, vol. I, p. 142);
>
> „[…] adjectivele calificative *exprimă* [subl. n. – V.S.] nuanţe circumstanţiale […]" (GALR 2005, vol. I, p. 142);
>
> „[…] [adjectivele] introduc […] informaţii suplimentare care sunt *atribuite* [subl. n. – V.S.] sintagmei anterioare" (GALR 2005, vol. I, p. 143);
>
> „[adjectivele categoriale] subclasă foarte bogată, prin care *se exprimă* [subl. n. – V.S.] referinţa, apartenenţa, originea […]"(GALR 2005, vol. I, p. 165);
>
> „[…] [locuţiunile adjectivale] *exprimând* [subl. n. – V.S.] calitatea sau apartenenţa la o categorie a obiectelor […]"(GALR 2005, vol. I, p. 178).

Opinia noastră este că, în cazul substantivului, anumite calităţi sunt *inerente*. De exemplu, lexemul *lapte* conţine în sfera sa anumite însuşiri: culoare *albă*, stare *lichidă*. Prin urmare, adjectivul *exprimă* însuşirea pe care substantivul-obiect o posedă în mod intrinsec (pentru că nu poţi *exprima* decât ceva ce îţi aparţine de drept) şi *atribuie* o însuşire pe care acesta nu o conţine în mod inerent.

Remarcăm sesizarea necesităţii existenţei unei compatibilităţi semantice între adjectiv şi substantivul regent, în cadrul grupului nominal, deoarece nu în orice context cele două părţi de vorbire se pot asocia (exceptând limbajul poetic): *femeie blondă*, *cal sur*; **femeie sură*, **cal blond*)[29].

2.4. Perspectiva **pragmatică**, strâns legată de cea funcţională, ar fi trebuit să evidenţieze importanţa adjectivului şi, mai ales, a grupului adjectival în actul comunicativ. Grupul adjectival are rol pragmatic expansiv, dezvoltând, completând sau clarificând mesajul.

2.5. Având în vedere toate criteriile menţionate mai sus, **definiţia adjectivului** s-ar putea prezenta astfel: *clasa lexico-gramaticală flexibilă (în mare parte), cu funcţie de calificare, determinare sau cuantificare şi cu existenţă*

[26] M. Găitănaru 2002, p. 7.
[27] Coteanu 1982, p. 80.
[28] GALR 2005, vol. I, p. 141.
[29] *Ibidem*, p. 144.

dependentă de substantiv, dar cu autonomie semantică şi funcţională, atribuind/exprimând însuşirea obiectelor denumite lingvistic prin substantive.

3. GALR prezintă sumar **clasificarea** adjectivelor, clasificare care nu se constituie într-un capitol de sine stătător, ci se inserează în diferite capitole şi subcapitole.

Prima clasificare este prezentată la **1.** (*Preliminarii*), **1.1.** (*Aspecte definitorii*), în funcţie de *criteriul semantico-morfologic* („sens şi comportament morfologic”[30]):

- adjective *propriu-zise* (inclusiv adjectivele *participiale* şi *gerunziale*): *negru*, *rotund*, *scund*; *îndrăgit*, *şters*, *tăcut*; *lucind(ă)*, *suferind(ă)*, *surâzând(ă)* etc.;
- adjective *determinative*:
  - ♦ adjective pronominale: *acelaşi* (scop), *care* (persoană), (eu) *însumi*, (stilul) *meu*, *nicio* (stea) etc.;
  - ♦ adjective cantitative: *doi* (elefanţi), *al treilea* (semn) etc.

La **1.2.** (*Clase semantico-sintactice de adjective*[31]) apare subclasificarea[32] următoare:

- adjective *propriu-zise*:
  - ♦ *clase semantice*:
    - ◘ adjective *calificative*: *amar*, *straniu*, *viclean* etc.;
    - ◘ adjective *categoriale*: (cultură) *citadină*, (lentilă) *convergentă*, (triunghi) *isoscel*, (opera) *sadoveniană*, (păstor) *sicilian* etc.;
  - ♦ adjective *de provenienţă verbală* (derivate, conversiuni): *zâmbitor*, *ars*, *copt* etc.

La *clase semantice* am adăuga următoarele subclase:

- ◘ adjective *relaţionale*: (produs) *românesc* (~ din România), (cămin) *studenţesc* (~ pentru studenţi), (uniformă) *şcolară* (~ de şcolar) etc.[33];
- ◘ adjective *intensionale*: Acesta este un scriitor *bun* ~ Acesta este *bun* ca scriitor (nu neapărat ca individ)[34];
- ◘ adjective *extensionale*: Acesta este un roman *interesant*. ~ Acesta este un roman + Acesta este *interesant*[35];
- ◘ adjective *cu determinare obligatorie*: *bun* (conducător de electricitate), *bun* (la suflet), *vrednic* (de râs).

---

[30] *Ibidem*, p. 141.
[31] *Ibidem*, p. 142.
[32] Precizăm că, în mare parte, exemplificarea subclaselor de adjective ne aparţine.
[33] Irimia 1997, p. 92.
[34] Dindelegan 1991, p. 9-10.
[35] *Ibidem*.

O argumentare a încadrării adjectivelor *participiale* şi *gerunziale* în clasa adjectivelor *propriu-zise* şi o completare a acestei clase cu adjective de provenienţă *adverbială*: *asemenea* (profesor), *aşa* (om), (bărbat) *bine* etc. – subclasă amintită la **2.2.** (*Adjective invariabile*[36]) – şi cu adjective de provenienţă *substantivală*: (fruntea) *copilă*, (lumina) *fecioară*, (cugetări) *regine* etc. ar fi fost de interes.

La **2**. (*Flexiunea adjectivului*) ne întâmpină următoarea clasificare:

● adjective *flexibile/variabile*:

♦ *clase flexionare*:

◘ *cu patru forme*: *gingaş*, *isteţ*, *înalt* etc.;

◘ *cu trei forme*: *argintiu*, *cutezător*, *mic* etc.;

◘ *cu două forme*: *cuminte*, *mare*, *vechi* etc.;

◘ *cu cinci forme* (patru forme + desinenţa *-or*): *anumit*, *diferit*, *felurit* etc.;

♦ adjective *defective de* un anumit *gen* (*masculina / feminina tantum*) : masc. (acid) *acetilsalicilic*, fem. (liră) *sterlină*, neutru (grup) *abelian* etc.

Subclasei adjectivelor *defective de gen* i-am alătura subclasa adjectivele *defective de* un anumit *număr* (*singularia/pluralia tantum*): sing. (acid) *acetic*, pl. (furci) *caudine* etc.

● adjective *neflexibile/invariabile*:

♦ adjective *simple*:

◘ provenite din adverbe: *asemenea*, *aşa*, *bine*, *gata* etc.;

◘ provenite din grupări locuţionale care s-au sudat: *cumsecade*;

◘ provenite din împrumuturi: *ditamai*, *eficace*, *motrice* etc.;

◘ nume de culori: *maro*, *oliv*, *bleu* etc.

♦ adjective *compuse*: *albastru-închis*, *galben-pal* etc.;

♦ *locuţiuni* adjectivale: *cu dare de mână*, *de geniu*, *în toată puterea cuvântului*, *în doi peri* etc.

Adjectivele invariabile au fost clasificate în funcţie de *criteriul structural* (*formal*), însă acest criteriu este valabil şi pentru clasificarea adjectivelor *variabile*:

♦ adjective *simple* sau *sintetice* (*lexeme adjectivale*): *domol*, *galben*, *pribeag* etc.;

♦ adjective *perifrastice*:

[36] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 152.

◘ *compuse* (aglutinate, neaglutinate) sau *supralexeme adjectivale*: *binecuvântat*, *dulce-amărui* etc.

La acelaşi *criteriu flexionar* (*morfologic*)[37] merită amintită şi clasificarea tradițională:

● adjective cu *o terminație*: *dulce*, *rece*, *tare* etc.;

● adjective cu două terminații: *curat*, *frumos*, *sărac* etc.

Criteriul articulării reiese din context, la **2.3.** (*Articularea adjectivului*):

● adjective *articulate / articulabile*: *înțelept*, *inteligent*, *frumos* etc.;

● adjective *nearticulate / nearticulabile*: *cumsecade*, *dita*(*ma*)*i*, *tot* etc.

Criteriilor şi clasificărilor de mai sus le-am adăuga următoarele:

– *criteriul etimologic*:

● adjective *moştenite*: *bun*, *greu*, *nou*, *vechi* etc.;

● adjective *împrumutate* din diverse limbi, în perioade diferite: *bogat*, *drag*, *scump*, *slab* (slavă); *gingaş*, *viclean* (maghiară); *ieftin*, *lefter*, *nostim*, *proaspăt* (neogreacă); *duşman*, *fudul*, *murdar*, *şiret* (turcă); *fraier*, *şmecher* (germană); *falit*, *grosolan* (italiană); *fin*, *gri*, *sadic*, *simplu* (franceză) etc.;

● *creații adjectivale interne*: *apolitic*, *prietenos*, *nemaiîntâlnit*, *albastru-verzui* etc.

– *criteriul psihologic-empiric*:

● adjective *concrete*: *acru*, *delicios*, *neted* etc.;

● adjective *abstracte*: *curajos*, *fericit*, *harnic* etc.

Pentru mulți cercetători (Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu ş.a.), distincția *concret/abstract* este imprecisă, deci inoperantă, rămânând o problemă de semantică şi logică.

– *criteriul comparației*:

● adjective *comparabile*: *harnic*, *inteligent*, *uşor* etc.;

● adjective *noncomparabile*: *egal*, *mort*, *oval* etc.

– *criteriul gradației*[38]:

● adjective *lineare* sau *gradabile*: (mai) *bun* (decât…), (cel mai) *bun* (dintre…) etc.;

● adjective *non-lineare* sau *negradabile*: *corect*, *pătrat*, *viu* etc.

[37] În funcție de desinențe, unii lingvişti grupează adjectivele în mai multe clase şi subclase de distribuție.

[38] Dindelegan 1991, p. 14.

– *criteriul posibilităţilor şi restricţiilor de combinare*[39]:

- adjective *tranzitive* (apte de a cere două argumente, de a avea două „roluri”): (individ) *capabil* (de …);
- adjective *intranzitive* (apte de a avea un singur „rol”): (individ) *inteligent*.

4. În ceea ce priveşte categoriile nespecifice adjectivului (**genul, numărul, cazul**), acestea sunt tratate sumar (cu excepţia vocativului), cu siguranţă din cauza caracterului formal al acestora. GALR acordă însă importanţă categoriei specifice clasei adjectivelor – categoria intensităţii.

4.1. În limba română sistemul **comparaţiei şi intensităţii** are o configuraţie mult mai bogată decât lasă să se vadă la prima vedere. Categoria gradelor de comparaţie ± intensitate a dat naştere multor controverse. Divergenţele privesc: metalimbajul de specialitate, utilizarea conceptelor de *grad de comparaţie* şi *grad de intensitate*, sistemul valorilor graduale ale adjectivelor, gruparea adjectivelor comparabile şi incomparabile etc. Dacă cei mai mulţi dintre lingvişti consideră drept categorie specifică a adjectivului *comparaţia*, în GALR sunt preferate alte două sintagme exclusiviste: „categoria intensităţii”/„grade de intensitate”[40]. Fără a fi exclusivişti, am alege sintagma „categoria comparaţiei şi intensităţii”, cu atât mai mult cu cât se afirmă în aceeaşi lucrare, pe bună dreptate, că „intensitatea unei însuşiri poate fi comparabilă (evaluarea având ca temei comparaţia) sau noncomparabilă”[41], vorbindu-se în continuare de comparaţia care implică doi termeni: termenul comparat şi reperul comparaţiei. În opinia noastră, *gradele de comparaţie* nu se suprapun *gradelor de intensitate*. Chiar dacă însuşirea se prezintă ca fiind intensă sau cu intensitate scăzută, la comparativ este implicată ideea de comparaţie (a se vedea denumirea gradului). Astfel, sintagma „categoria comparaţiei şi intensităţii” ar cuprinde toate formele comparative şi graduale pe care le poate lua adjectivul, cu precizarea că această categorie priveşte subclasa adjectivelor calificative, ilustrând procesul de intensificare graduală a calităţii sau fenomenul comparaţiei însuşirii/ însuşirilor obiectului/obiectelor.

4.2. În altă ordine de idei, ar fi oportună prezentarea distinctă a gradului *hipercomparativ* – construcţii fixe cu accent intensiv (aşa justificăm includerea lor în categoria intensităţii), în care însuşirea este ridicată sau coborâtă pe o nouă treaptă, însă nu faţă de pozitiv, ci faţă de comparativ –, ale cărui variante se regăsesc, în mare parte, pe parcursul întregului capitol rezervat *gradelor de intensitate*. Acest grad ar cuprinde:

- *hipercomparativul afectiv*: *mai mare dragul* (*mila*, *păcatul* etc.), care este încadrat de GALR la „false comparative de superioritate […], echivalente ale unor superlative absolute”[42], deoarece structurile respective devin locu-

---

[39] *Ibidem*, p. 8.
[40] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 141.
[41] *Ibidem*, p. 154.
[42] *Ibidem*, p. 159.

ţiuni cu nuanţă intensivă. Alexandru Toşa (1983, p. 186) consideră aceste sintagme expresii cu valoare interjecţională, constituindu-se în propoziţii exclamative care dau relief frazei.

● *hipercomparativul depăşirii*: *şi mai frumoasă*, *mult mai atent*;

● *hipercomparativul ascendent*/gradul *progresiv*/gradul *intensităţii crescânde*): *din ce în ce mai străină*;

● hipercomparativul *descendent*/gradul *regresiv*/gradul *intensităţii descrescânde*: *din ce în ce mai puţin cunoscuţi*.

Ultimele trei variante sunt avute în vedere la comparativului de inegalitate. Despre gradul progresiv se afirmă că „seamănă, sub aspectul formării, cu comparativul, dar nu are termen de comparaţie”[43]. Considerăm însă că aici este vorba despre o comparaţie nonmanifestă, dar subînţeleasă, însuşirea fiind prezentată în devenire: *din ce în ce mai negre*, *mereu mai întunecat*, *tot mai luminos*. Putem denumi fenomenul *intensitate eventivă* sau *gradată*, deoarece însuşirea se transformă treptat. Această denumire a rezultat din analogia cu subclasa verbelor reflexive eventive (*a se îngălbeni*, *a se înnegri*, *a se înroşi*, *a se înverzi* etc.). *Hipercomparativul descendent* este omis de majoritatea lingviştilor, poate şi din cauza slabei sale ocurenţe în comunicare, gradului regresiv substituindu-i-se în exprimare forma progresivului adjectivului antonim: *tot mai puţin frumoasă/tot mai urâtă*.

● *hipercomparativul competitiv* sau *al întrecerii*/*comparativ intern*[44]: *care de care mai frumoase*, *mai cucuiete* şi *mai boghete*;

● *hipercomparativul substitutiv*[45]: adverbul de intensificare *şi* (aduce un spor de informaţie, marchează o nouă treaptă a însuşirii) + *mai* (marca unui comparativ de superioritate considerat plan de referinţă) + *şi* (marchează o altă treaptă a însuşirii, superioară, fiind substitut al adjectivului).

Cele două variante ale hipercomparativului (*competitiv* şi *substitutiv*) nu sunt avute în vedere de GALR.

La aşa-numitele *grade intermediare* (ex. *aproape frumos*, *uşor cărunt*, *cam alb*, *destul de bun*), noua *Gramatică*[46] include şi ceea ce alţi lingvişti[47] au numit: *gradul intensităţii insuficiente*/*scăzute* (ex. *puţin…*, *insuficient (de)…*, *nu suficient (de)…*, *nesatisfăcător (de)…*, *nu satisfăcător (de)…*, *nu (în)deajuns (de)…*, *nu destul (de)…* etc.) sau *gradul intensităţii suficiente* (ex. *suficient (de)…*, *satisfăcător (de)…*, *(în)deajuns (de)…*, *destul (de)…*etc.).

---

[43] Şt. Găitănaru 2002, p. 59.
[44] M. Găitănaru 2002, p. 110.
[45] *Ibidem*.
[46] GALR 2005, 2008, vol. I, p. 155.
[47] Iordan, Robu 1978, p. 407-408.

4.3. De evidențiat este tratarea în detaliu a superlativului, cu exemplificări în funcție de morfemele de realizare. O singură observație s-ar impune aici. Anumiți lingviști consideră că denumirea de *superlativ* (*relativ*, *absolut*) *de superioritate* se constituie într-o sintagmă pleonastică, iar sintagma *superlativ de inferioritate* este un exemplu de contradicție semantică. De aceea, s-a încercat impunerea termenului *inferlativ*[48], însă în morfologia limbii noastre acest fapt nu a avut ecou.

5. Capitolul **4.** din GALR (*Raportul adjectivului cu alte clase lexico-gramaticale*) include aspecte legate de formarea cuvintelor: conversiune, derivare (*treceri dinspre clasa adjectivului* şi *treceri înspre clasa adjectivului*). Alăturarea celor două mijloace de îmbogățire a vocabularului este o perspectivă interesantă, însă, având în vedere faptul că situațiile de adjectivare, de substantivare a adjectivului sau de adverbializare a acestuia sunt foarte numeroase şi deseori relevante, prezentarea este sumară.

BIBLIOGRAFIE

AUT = „Analele Universității din Timişoara", I, 1963 şi urm.

SCL = „Studii şi cercetări lingvistice", I, 1950 şi urm.

Coteanu 1982 = Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, Bucureşti, Editura Albatros, 1982.

Dimitriu 1999 = Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române. Morfologia*, Iaşi, Institutul European, 1999.

Dindelegan 1991 = Gabriela Pană Dindelegan, *Specificul gramatical şi logico-semantic al clasei adjectivului. Relația lui cu substantivul*, *verbul şi adverbul*, în SCL, XLII, 1991, nr. 1-2, Bucureşti, 1991, p. 3-18.

Dindelegan 2003 = Gabriela Pană Dindelegan, *Elemente de gramatică. Dificultăți*, *controverse*, *noi interpretări*, Bucureşti, Editura Humanitas Educational, 2003.

Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

Ernout, Meillet 1994 = A. Ernout, A. Meillet, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, Paris, Éditions Klincksieck, 1994.

M. Găitănaru 2002 = Mihaela Găitănaru, *Adjectivul în limba română*, Piteşti, Editura Universității, 2002.

Şt. Găitănaru 2002 = Ştefan Găitănaru, *Studii şi articole de gramatică*, Piteşti, Editura Universității, 2002.

GA = Ştefan Găitănaru, *Gramatica actuală a limbii române. Morfologia*, [Piteşti], Editura Tempora, 1998.

GALR 2005, 2008 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005; tiraj nou, revizuit, 2008.

Iordan, Robu 1978 = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.

Irimia 1997 = Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iaşi, Editura Polirom, 1997.

Ivănescu 1963 = G. Ivănescu, *Gramatica şi logica. I. Structura gândirii ca factor primar al structurii morfologice a limbii*, în AUT, I, 1963, p. 259-267; *apud* Dimitriu 1999, p. 8.

Neamțu 2007 = G. G. Neamțu, *T 24. Adjectiv* ***fără*** *prepoziție/adjectiv* ***cu*** *prepoziție*, în *idem*, *Teoria şi practica analizei gramaticale. Distincții şi… distincții*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2007.

Toşa 1983 = Alexandru Toşa, *Elemente de morfologie*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1983.

48 Şt. Găitănaru 2002, p. 110-113; GA 1998, p. 95-96; M. Găitănaru 2002, p. 96-97 (cf. Ernout, Meillet 1994).

THE ADJECTIVE IN GALR. A CASE STUDY
(*Abstract*)

The present paper tries to screen the approach to the adjectival class in the *GALR (Academy Grammar of the Romanian Language)*. The main impulse in choosing this topic resides in the linguist's current confrontation with situations and problems insufficiently studied scientifically, ignored altogether or controversial. In our opinion, the new *Grammar of the Romanian Language* is not unitary in its structure and in approaching the linguistic facts; more precisely we refer to the morphological component, the descriptive part of the lexical classes. A unitary configuration of this sub-system of the grammatical structure might have offered more comprehensible and accessible information to any reader interested in this domain.

The case study, considered relevant within the dynamics of the current Romanian language, entails especially: the definition of the adjective (incomplete definition in the *GALR*, given that the class of the adjective represents a fairly homogeneous lexical class), the classification of adjectives (which does not make the object of a chapter of its own, but is inserted within different chapters and sub-chapters), the unspecific adjectival categories – gender, number, case (treated briefly, excepting the vocative, obviously due to their formal character), the specific category of this word class – intensity.

Strada Ceferiştilor, nr. 4 A, ap. 2
550291 Sibiu